

ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงกระบือเป็นอาชีพเสริมในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี

นายอดิสร กมลกลทีป^{1/} นางสาวประไพ สังฆะมณี^{1/}

บทคัดย่อ

ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงกระบือเป็นอาชีพเสริมในจังหวัดปราจีนบุรี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงกระบือเป็นอาชีพเสริมในจังหวัดปราจีนบุรี โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ 285 ราย ใน 7 อำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี ด้วยแบบสอบถามสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ภาพรวมเกษตรกรและแรงจูงใจเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (60.7%) ในวัยทำงาน (30-50 ปี) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (37.2%) และส่วนใหญ่สมรสแล้ว (65.6%) อาชีพหลักคือเกษตรกรทั่วไป (55.1%) โดยมีรายได้เฉลี่ย 10,001-15,000 บาท/เดือน (39.3%) เกษตรกรมีประสบการณ์เลี้ยงกระบือมากกว่า 4 ปี และเลี้ยงในจำนวนที่ค่อนข้างมาก (ส่วนใหญ่ 11-15 ตัว และมากกว่า 20 ตัว) ซึ่งแสดงถึงการเลี้ยงที่จริงจังในเชิงธุรกิจ ส่วนใหญ่เลี้ยงกระบือเนื้อ (74.0%) วัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเป็นอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ (46.3%) ซึ่งสอดคล้องกับแรงจูงใจอันดับแรกคือ "ต้องการเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน" (ค่าเฉลี่ย 4.18) นอกจากนี้ยังมองเห็นโอกาสทางการตลาดและการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยสู่ความสำเร็จและอุปสรรค ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จล้วนอยู่ในระดับ "มากที่สุด" โดยเฉพาะ "เงินทุนหมุนเวียนและเงินลงทุนเริ่มต้นที่เพียงพอ" และ "การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว" (ค่าเฉลี่ย 4.83 เท่ากัน) ซึ่งเป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลัก นอกจากนี้ การจัดการการผลิตที่ดี (เช่น การเลือกสายพันธุ์, อาหาร, โรงเรือน, การป้องกันโรค), การเข้าถึงสินเชื่อและบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ, การมีช่องทางจำหน่ายและราคาที่เป็นธรรม, การมีองค์ความรู้และทักษะที่ทันสมัย, รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐและบริการสัตวแพทย์ที่เพียงพอ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งอย่างใดก็ตาม เกษตรกรยังเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคสำคัญ โดยปัญหาที่รุนแรงที่สุด (ระดับ "มากที่สุด") คือ "ราคาผลผลิตกระบือผันผวน" และ "การสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ" (ค่าเฉลี่ย 4.73 เท่ากัน) นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารสัตว์ในฤดูแล้ง, ต้นทุนการผลิตสูง, การเข้าถึงแหล่งทุนที่ยากลำบาก, และการขาดความรู้/ทักษะบางประการ แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะเพื่อความยั่งยืนเกษตรกรให้มีความสำคัญสูงสุด (ระดับ "มากที่สุด") กับแนวทางที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจและปัจจัยการผลิต ได้แก่ "การสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ", "การจัดหาและส่งเสริมแหล่งอาหารสัตว์สำรอง", "บริการสัตวแพทย์และควบคุมโรคเคลื่อนที่" และ "การส่งเสริมช่องทางการตลาดและการพัฒนาสายพันธุ์" ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อความยั่งยืนที่สำคัญที่สุด (ระดับ "มากที่สุด") คือ "การจัดตั้งกลไกการรับประกันราคาหรือระบบประกันภัยโรคระบาด/ภัยธรรมชาติ" และ "การสนับสนุนให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่มาใช้" (ค่าเฉลี่ย 4.64 เท่ากัน) รวมถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าและการส่งเสริมการเลี้ยงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แม้ว่า "การรวมกลุ่มเกษตรกร" จะได้รับความสำคัญในระดับ "ปานกลาง" แต่ก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง

การเลี้ยงกระบือเป็นอาชีพเสริมในจังหวัดปราจีนบุรีมีศักยภาพในการเติบโตสูง แต่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างตรงจุดและเพียงพอจากภาครัฐ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการผลิต การสร้างความมั่นคงทางรายได้ การจัดการปัจจัยการผลิต การพัฒนาตลาด การส่งเสริมเทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จะเป็นกุญแจสำคัญสู่ความยั่งยืนของอาชีพนี้ในระยะยาว

คำสำคัญ : การเลี้ยงกระบือ ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงกระบือ จังหวัดปราจีนบุรี

^{1/}สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี 25000